

שם השאלון: ידע על עולם העבודה – KAOWW Knowledge about the working world (יבזורי, רייטר, זק"ש ושרויאר, 2015)

מטרת השאלון ותיאורו:

השאלון הינו עיבוד לשאלון "מושגים" (יבזורי, רייטר וזק"ש, 2010) שנבנה לצורך מחקר בקרב תלמידים עם מוגבלות שכלית התפתחותית (יבזורי, 2010). העיבוד נעשה במטרה להתאים את השאלון לצעירים במצבי סיכון שונים. מטרת השאלון לבדוק את הידע על עולם העבודה ועל המושגים העומדים בבסיס מסוגלות תעסוקתית. ידע והבנה של עולם העבודה ופיתוח מיומנויות של מסוגלות תעסוקתית הם מרכיבים מקובלים ומוסכמים בתוכניות מעבר להכנה לעבודה ולפי כך גם מדדים להצלחתה. (כהאן סטרבינצ'נסקי ויורוביץ, 2009; לף ואייל, 2016; נאון, קינג, וולדה-צדיק, 2006; תמיר ונוימן, Gillan & Coughlan, 2007; Cotton, 2001; 2010). השאלון כולל 16 פריטים המתייחסים לשמונה מושגים מעולם העבודה ומסוגלות תעסוקתית: סביבת עבודה; נוכחות והתמדה בעבודה; בטיחות בעבודה; עבודת צוות; יוזמה בעבודה; זכויות עובד; שכר עבודה; קבלת סמכות מדריך/מנהל;

תיאור השאלון בגרסה לנוער בסיכון:

בדומה לשאלון שנבנה עבור צעירים עם מוגבלות שכלית גם גרסה זו של השאלון כוללת 16 תיאורים קצרים של מצבים מעולם העבודה, אותם נדרש הנבדק לשייך ולסמן לאיזה עולם תוכן מתוך שמונה מושגים המצב מתקשר ולבחור אפשרות אחת מבין שלוש אפשרויות. המצבים מתארים התנסויות יום יומיות שחווים עובדים בסביבות עבודה שונות והם נבחרו בהתאם ליכולתם לייצג את המושגים שנלמדו, לדוגמא: " יגאל מחליט הכל לבד ולא מתעניין במה שהמנהל אומר", מתקשר ל"קבלת סמכות מדריך/מנהל". עריכת המצבים נעשתה באופן שכל מושג מופיע פעמיים בהקשר נכון למצב המתואר ו- 3-4 פעמים בהקשר שאינו נכון. למתקשים בקריאה ניתן להקריא את השאלון. השאלון נבנה בעברית ולו תרגום לערבית ולאנגלית.

מדרג הציון:

הציון לכלל המבחן ניתן על סכום מספר התשובות הנכונות והוא נע בין 0 ל- 16. תשובה נכונה תקבל ציון (1) וטעות תקבל (0). ניתן להעבירו בתחילת העברת התערבות ובסיומה וללמוד על השינויים בידע של הנבדק. ציון מכסימלי לכלל השאלון = 16. ציון מכסימלי לכל מושג = 2 (שתי תשובות נכונות). ככל שהציון גבוה יותר כך רמת הידע של הנבדק גבוהה יותר.

נתונים פסיכומטריים:

מהימנות ותוקף של שאלון "מושגים" שעל בסיסו נבנה שאלון KAOWW לבני נוער בסיכון נבדקו במחקר פיילוט (יבזורי, 2010). לצורך בניית תוקף מבחין לשאלון התבצעה בחינה של מהימנות מבחן חוזר ($n=22$). מבחן תוקף מבחין בדק הבדלים בין קבוצה של תלמידים בחינוך רגיל לבין קבוצה של תלמידים עם מוגבלות שכלית הלומדת בחינוך המיוחד ונמצאו במבחן χ^2 הבדלים מובהקים ב 6 מושגים מבין 8 מושגים – סביבת עבודה, זכויות עובד, שכר עבודה, יוזמה, עבודת צוות וקבלת סמכות ($p < .01$). בדיקת מהימנות מבחן חוזר נעשתה בשני שלבים. לשתי קבוצות תלמידים בחינוך רגיל ובחינוך מיוחד, הועבר השאלון פעמיים

שם השאלון: ידע על עולם העבודה – KAOWW Knowledge about the working world (יבזורי, רייטר, זק"ש ושרויאר, 2015)

בהפרש של שבועיים. בשלב הראשון נבחנו הבדלים בידע לגבי כל מושג בין הופעתו הראשונה והשנייה בשאלון. הבדלים אלו נמדדו במבחן Macnamar ונמצא שלגבי כל המושגים לא קיים הבדל בידע בין שתי הופעותיו בשאלון. בקבוצת החינוך הרגיל רוב התשובות היו נכונות, בקבוצת חינוך מיוחד התוצאות לא הצביעו על שינוי ברמת מובהקות מעל 0.37 > p. בשל כך ניתן היה לאחד בין שני הפריטים של כל מושג והמדידות בתוך כל קבוצה ובין הקבוצות נעשו על כל מושג בפני עצמו. בשלב השני נערכה בדיקה של הבדלים בין המדידות בתוך כל קבוצה באמצעות מבחן Macnamar. התוצאות הצביעו על כך שבקבוצת חינוך רגיל (n = 11) נמצאה התאמה גבוהה בין שתי המדידות, מעל 91% מהנבדקים ענו אותו דבר בשתי המדידות. בקבוצת חינוך מיוחד (n = 11) התוצאות הצביעו שאין שינוי מובהק בין שתי המדידות (> p 0.37). אחוזי ההתאמה בין שתי המדידות נעו בין 46% למושג קבלת סמכות ל- 65% למושג שכר עבודה. בדיקות אלו הצביעו על מהימנות מבחן חוזר טובה לשאלון מושגים.

הנחיות להעברת השאלון:

השאלון הוא למילוי עצמי, ניתן להיעזר בהקראה, הסבר מקדים על מבנה השאלון וכן סיוע במידת הצורך בכתיבת מספרי המושגים. הנחיות לנבדקים: "לפניך דף שאלון הבדוק ידע על עולם העבודה. השאלון מחולק לשני טורים – ימין ושמאל. בטור השמאלי רשומים שמונה מושגים הקשורים לעולם העבודה וליד כל מושג מצוין מספר מ 1 עד 8. בטור הימני מתוארים מצבים שונים מחיי עבודה. עליך לקרוא את המצבים ולכתוב בריבוע הנמצא לצד כל מצב את מספר המושג מרשימת המושגים בטור השמאלי, שמבטא הכי טוב לדעתך את המושג המתואר במצב".

ביבליוגרפיה

יבזורי, י. (2010). תכנית מעבר להכנה לחיי עבודה לתלמידים עם מוגבלות שכלית הלומדים בחינוך מיוחד. חיבור לשם קבלת התואר "דוקטור לפילוסופיה", פקולטה לרווחה ובריאות, אוניברסיטת חיפה. כהן סטרבינצ'נסקי, פ' ויורוביץ, ל. (2009) מעבר לעולם העבודה וקידום תעסוקתי: תכניות בעבור בני נוער וצעירים בסיכון בארצות-הברית ובמדינות נוספות ב - סקירת ספרות OECD לפ, י. ואייל, י. (2016). מגמות להכשרה מקצועית עבור תלמידי חינוך מיוחד במדינות אחרות, סקירת ספרות עבור תכנית מגמה לעתיד. הביטוח הלאומי, אגף הקרנות – קרן ילדים ונוער בסיכון. נאון, ד', קינג, י', וולדה-צדיק, א' (2006). אוכלוסיות שאינן משתתפות באורח מלא בשוק העבודה: גודלן, מאפייניהן ותוכניות לקידום תעסוקתן ולהגברת ניידותן בעבודה. ירושלים: מאיירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל, המרכז לחקר מוגבלויות ואוכלוסיות מיוחדות. תמיר, י', ונוימן, ז' (2007). מסוגלות תעסוקתית ועידוד תעסוקה: השלכות למציאות הישראלית. נייר עמדה: ירושלים: האוניברסיטה העברית, בית הספר לעבודה סוציאלית ולרווחה חברתית, קבוצת מחקר במדיניות חברתית.

שם השאלון: ידע על עולם העבודה – KAOWW Knowledge about the working world – (יבזורי, רייטר, זק"ש ושרויאר, 2015)

- Cotton, K. (2001). *Developing employability skills*. Portland, OR: Northwest Regional Educational Research Laboratory.
- Gillan, D., & Coughlan, B. (2010). Transition from special education into postschool services for young adults with intellectual disability: Irish parents' experience. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 7(3), 196-203.

מטרת השאלון ותיאורו:

שאלון זה פותח במסגרת מחקר בדיקת התרומה של תכנית תהליך ומטרתו לאסוף נתונים על מאפיינים אישיים וניסיון תעסוקתי של משתתפי התוכנית וכן על תפיסת העתיד שלהם. (Ivzori et al, 2020). השאלון מחולק לשני חלקים, בחלקו הראשון, נאספים נתונים דמוגרפים בסיסים כגון מגדר, גיל, נתונים על בתי הספר שבהם למדו משתתפי התוכנית כגון מספר בתי הספר שלמדו בעבר, כיתה וכן נתונים על ניסיון תעסוקתי בהתנדבות ובעבודה בשכר.

בחלקו השני, אוסף השאלון נתונים על התפיסה העצמית של המשתתפים את תפיסת עתידם בהתייחס לעבודה ולקריירה באמצעות חמש שאלות. שאלות אלו מתבססות על שאלון תפיסת עתיד קריירה של פרופ' רחל סגין (2004; 2009). השאלות מתייחסות לשלושה היבטים תיאורטיים בתפיסת עתיד (Seginer, Vermulst & Shoyer, 2004):

רכיב מוטיבציוני: מתייחס לסולם ערכים אישי – מה חשוב לאדם בחיים ומה פחות חשוב, לשאלה כיצד אדם מעריך את עצמו ומה הציפיות שלו להצלחה בכל תחום. בנוסף, האדם מתבקש להתייחס למוקדי שליטה חיצוניים ופנימיים אותם הוא מייחס להתנהגויותיו- דהיינו, מה הגורמים שמניעים ודוחפים את האדם להשקיע בעתידו ומכוון אותו לקראת הגדרת מטרותיו ויעדיו בעתיד וכן מה מקור השליטה על התנהגויות. לדוגמה " סמנו X באיזה מידה (בכלל לא, לעיתים רחוקות, לפעמים, הרבה, הרבה מאוד) הגורמים הבאים יעזרו לכם בהגשמת התכניות שלכם עם סיום הלימודים (יכולת אישית (כשרון), מאמץ אישי (השקעה), הערכה עצמית, אנשים אחרים, לחץ חברתי, תנאים כלכליים, מזל)".

רכיב קוגניטיבי: הייצוג הקוגניטיבי מהווה ייצוג מנטאלי של העתיד המתבטא בחשיבה על נושאים עתידיים ולהבניה של ציפיות לפי רצף זמן. הוא כולל היבט חיובי המבוטא על ידי תקוות והיבט שלילי המבוטא על ידי חששות. לדוגמה " אילו רגשות מתעוררים בכם כשאתם חושבים על מה תעשו לאחר סיום הלימודים? תתייחסו לכל אחד מ- 5 צמדי המילים המופיעים להלן (כגון חשש ובטחון, רגשות שליליים ורגשות חיוביים) וסמנו X במקום המתאר באופן הטוב ביותר את הרגשתכם".

רכיב התנהגותי: הרכיב ההתנהגותי מסייע לתרגם את הרכיב הקוגניטיבי למונחים קונקרטיים העוסקים בחיפוש וחקר – מה מתאים לי, מה מתאים לסביבה שלי ולערכים שלי, מה הן הציפיות ממני ומה יהיו ההחלטות שלי ותחושותיי לגבי הרצונות והשאיפות שלי. לדוגמה " סמנו בעיגול באיזה מידה (הרבה מאוד, הרבה, לפעמים, לעיתים רחוקות, בכלל לא) אתם חושבים ומתכננים מה תעשו עם סיום הלימודים".

שם השאלון: ידע על עולם העבודה – KAOWW Knowledge about the working world (יבזורי, רייטר, זק"ש ושרויאר, 2015)

מדרג הצינון:

הצינון ניתן רק לפריטים סגורים המתייחסים לתפיסת עתיד, שאלות 1, 3, 4, 5. הצינון לשאלות אלו ניתן בסולם Likert בן חמש דרגות ניקוד לפי תדירות, בסולם; מ-1=לעולם לא; 2=לעתים רחוקות, 3=לפעמים, 4=לעתים קרובות; ו-5= יומי וכן בערכים מגוונים (כמו: תכיפות, באיזו מידה, ומידת ביטחון). בסיום מתקבלים 3 ציונים בשלושה סולמות: סולם תפיסת עתיד התנהגותי (שאלות 1 ו 3), סולם קוגניטיבי (שאלה 4), סולם מוטיבציוני (שאלה 5). בשאלה 5 יש להפוך שני פריטים – ג' ו ה'. בכל הסולמות ערכים גבוהים יסמלו מידת הערכה גבוהה יותר לכל פריט.

נתונים פסיכומטריים:

מהימנות השאלות על תפיסת עתיד נבדקה במבחן Alpha Cronbach Reliability test ונמצאה: בשאלות המתייחסות להתנהגות (5 פריטים) - $\alpha = .75$; בשאלות המתייחסות למוטיבציה (10 פריטים) - $\alpha = .71$; בשאלות המתייחסות למיקוד שליטה, בהיבט הקוגניטיבי (4 פריטים) - $\alpha = .76$. סך הכל מהימנות של כלל הפריטים נמצאה ברמה בינונית גבוהה. הכלי נמצא רגיש לשינויים שחלו אצל משתתפי התכנית במהלכה, בצינון הכולל ובשלושה מתוך ארבעה תת-סולמות.

הנחיות להעברת השאלון:

השאלון הוא למילוי עצמי, ניתן לסייע בהקראה ובהסבר על סולמות המדידה המגוונים לשאלות על תפיסת העתיד. ההנחיות לנבדקים: "לפניכם שאלון האוסף נתונים עליכם ועל תפיסות העתיד שלכם; כיצד יראה העתיד בסוף שנה זו או עם סיום בית הספר. תוכלו להיעזר בנו במידת הצורך בהסבר על השאלות, בהקראה, או בסימון התשובה המתאימה". חשוב לשמור על אנונימיות הנבדקים. את הנתונים האישיים יש לשמור ולא לפרסם בהקשר לקוד אתי של הארגון שבמסגרתו מועברת התוכנית והשאלון.

ביבליוגרפיה:

- Ivzori, Y., Sachs, D., Reiter, S. & Schreuer, N. (2020). Transition to Employment Program (SUPER) for Youth at Risk: A Conceptual and Practical Model, *International Journal Environ Res Public Health*, 17, doi: 10.3390/ijerph171113904.
- Seginer, R.; Vermulst, A.; Shoyer, S. The Indirect Link between Perceived Parenting and Adolescent Future Orientation: A Multiple-Step Model. *Int J Behav Dev* 2004, 28, 365–378, doi:10.1080/01650250444000081.
- Seginer, R. (2009). *Future orientation: Developmental and ecological perspectives*. Springer Science + Business Media. <https://doi.org/10.1007/b106810>